

Kerkdienst Janskerk 27 augustus 2017

Thema: spiritualiteit uit het klooster, de kracht van stilte (kartuizer)

Lezing: 1 Kon 19, 9b-18

Voorganger: Elise Rommens-Woertman

Inleiding

Stilte is het kernwoord van de kartuizers. In het geestelijke voetspoor van de woestijnvaders trok Bruno van Keulen in 1084 de onherbergzaamheid van de Franse Alpen in. Samen met een paar zielsverwanten leeft hij daar als 'kluizenaar in gemeenschap'. Verbonden in de eenzaamheid en de stilte leven ze een leven van gebed. Niet om de wereld te ontvluchten, maar om te zoeken naar de kern van het leven, God zelf. Ook studie speelt hierbij een belangrijke rol. Uit deze gemeenschap is de kartuizerorde ontstaan. Er zijn momenteel 16 mannen- en 6 vrouwenkloosters wereldwijd. Het hoofdklooster is de Grande Chartreuse, gelegen in de afzondering van de Franse Alpen, waar Bruno ooit begonnen is. Tot op de dag van vandaag zoeken de kartuizers de spirituele woestijn op. Om het uit te houden met zichzelf en met de Ander, om zich te oefenen in ontvankelijkheid voor God. Een ascetisch leven, waarin het grootste deel van de week wordt doorgebracht in stilte in de eigen kloostercel met tuin, afgewisseld met driemaal daags een viering in de kerk, en een wekelijkse gezamenlijke wandeling en ontmoeting. Zoals ook Elia in het verhaal van 1 Koningen God ontmoet in de stilte. Verrassend dichtbij huis zijn er sporen te vinden van de kartuizers. De kartuis Nieuwlicht lag van 1391 tot 1583 aan de Vecht. De Laan van Chartreuse in Ondiep verwijst daar nog naar. Op de hoek van deze laan met de Marnixlaan staat het poortgebouw van de oude kartuis. Bij de totstandkoming van de Utrechtse universiteitsbibliotheek ging de verzameling boeken van het eerder opgeheven kartuis er een van de kernen van vormen. Deze bibliotheek is ook geruime tijd gevestigd geweest op het koor van wat nu onze eigen Janskerk is.

Wat roept deze vorm van leven in afzondering bij ons op? Herkennen we de woestijnervaring? Hoe komen wij bij de kern van het leven? Hoe zoeken wij de stilte?

Overweging

Wie de film 'de grote stilte' heeft gezien die een aantal jaar geleden verschenen is, heeft misschien een beeld gekregen van het dagelijkse leven van de kartuizers.

Voor wie de bijna 3 uur durende film niet gezien heeft:

Er gebeurt ogenschijnlijk eigenlijk verrassend weinig.

We zien beelden van kartuizermonniken die het eten bereiden,

Bidden, wandelen door een woest landschap,
de tuin bewerken, in de kerk gezamenlijk vieren.

Wat mij daarin raakte was dat de film niet alleen door de beelden en de afwezigheid van geluid een weergave wil zijn van het kartuizerleven, maar vooral door de steeds terugkerende handelingen, het vertraagde tempo, de ogenschijnlijke leegte en tegelijk de toewijding die eruitspreekt.

In het geestelijke voetspoor van de woestijnvaders
trok Bruno van Keulen in 1084 de onherbergzaamheid van de Franse Alpen in.
Samen met een paar zielsverwanten leeft hij daar als 'kluizenaar in gemeenschap'.
Verbonden in de eenzaamheid en de stilte leven ze een leven van gebed.
Niet om de wereld te ontvluchten,
maar om te zoeken naar de kern van het leven, God zelf.
Om het uit te houden met zichzelf en met de Ander,
om zich te oefenen in ontvankelijkheid voor God.
Een ascetisch leven,
waarin het grootste deel van de week
wordt doorgebracht in stilte in de eigen kloostercel met tuin,
afgewisseld met driemaal daags een viering in de kerk,
en een wekelijkse gezamenlijke wandeling en ontmoeting.
Dat is in een notendop het kartuizerleven dat zich ontvouwde aan Bruno en zijn
metgezellen,
en waardoor tot op de dag van vandaag mensen zich geïnspireerd weten.

Kartuizers zijn Godzoekers bij uitstek,
en laten ons de weg zien waarin zij God op het spoor proberen te komen,
in het besef dat voor iedere mens die weg anders kan en moet lopen,
en dat uiteindelijk alle leven ons gegeven is,
dat die weg ons ook toe-valt en niet eigenhandig vorm te geven valt.
In die zin kunnen zij ons een spiegel voorhouden:
wat is voor ons belangrijk om God te zoeken?
Durven wij in ons leven momenten in te bouwen van rust en stilte?
Wat te doen met al die ongemakkelijke vormen van stilte:
Een gesprek tussen mensen dat stukt,
de stilte van de eenzaamheid,
van je onbegrepen en alleen voelen?

Niet voor niets heeft het begrip 'woestijn'
voor de Kartuizers bijzondere spirituele betekenis
Het staat symbool voor de eenzaamheid en leven in afzondering als kluizenaars,
waarin onvermijdelijk allerlei 'demonen' opdoemen,
om het met de woorden van de woestijnvaders te zeggen.
voor het worstelen met je angsten en pijn,
met het onszelf in het middelpunt plaatsen
van onze gedachten en ons handelen.
De woestijn als plek waarin we als mens geconfronteerd worden
met onze boosheid en lusteloosheid,
bij gebrek aan afleiding.

Tegelijk is daar doorheen de woestijn ook de
plaats van de Godsontmoeting,
waar stilte en rust is om Gods stem te verstaan,
de woestijn als plek waar ruimte en weidsheid te vinden zijn om God gewaar te worden,
zoals we hoorden in het waarschijnlijk voor veel mensen bekende verhaal van Elia.
Elia is op de vlucht geslagen en heeft veertig dagen en nachten door de woestijn gelopen.

Veertig is een mensenleven lang rondzwerven in de woestijn,
plek van onherbergzaamheid en vruchteloosheid,
van beproeving en pijn,
van angst en niet-meer-weten.
Elia gaat door die woestijn heen,
en komt uit bij de berg Horeb, berg van God.

Als hij een grot binnengaat om te schuilen voor de nacht,
voor het duister en de kou,
hoort hij de stem van God, die aan Elia vraagt wat hij daar doet.
Elia wordt aangespoord om weer naar buiten te gaan,
het licht tegemoet,
om zich niet langer te verschuilen uit angst.
God trekt aan Elia voorbij,
maar totaal anders dan verwacht.
De Eeuwige blijkt zich niet te bevinden in het grote natuurgeweld
van een aardbeving, windvlaag of verterend vuur.
Elia herkent de barmhartigheid van God in het gefluister van een zachte bries,
in de grootsheid en de zachtheid van de stilte,
waarin uitgewisseld wordt wat niet in woorden te vatten is.
Zoals Judith Herzberg het verwoordt in het rake gedicht 'ziekenbezoek'.

*Mijn vader had een lang uur zitten zwijgen bij mijn bed.
Toen hij zijn hoed had opgezet
zei ik, nou, dit gesprek
is makkelijk te resumeren.
Nee, zei hij, nee toch niet,
je moet het maar eens proberen.*

Dat we het aandurven om de stilte op te zoeken,
om Gods stem op het spoor te komen
voor onze weg door ons leven,
voor onze woelige wereld.